

LEGĂMÂNT & DIALOG

DESCOPERĂ CREDINȚA –
UN STUDIU AL PERICOPEI CU RABINUL SACKS

Traducere: Magda Zucker

Kohelet, Tolstoi și vita roșie

Chukat 5780

Porunca de *parah adumah*, vita roșie, cu care se deschide această pericopă, este cunoscută ca fiind una dintre cele mai dificil de înțeles mitzvot. Cuvintele de început *zot chukat ha-Torah*, sunt interpretate ca însemnând că acesta este exemplul suprem de *chok* în Tora, și anume o lege a cărei logică este obscură, poate chiar de neînțeles.

Este vorba de ritualul de purificare pentru cei care intrau în contact sau se aflau sub diverse forme în proximitatea unui cadavru. Un cadavru era o sursă primară de impuritate, iar pângărirea pe care o cauza celor vii îi făcea să nu se mai poată apropia de Tabernacol, până când acea persoană nu devenea din nou pură, într-un proces care dura timp de șapte zile.

Un element cheie al acestui proces de purificare presupunea ca un Cohen să stropască persoana în cauză, în cea de-a treia, respectiv a șaptea zi, cu un lichid special pregătit cunoscut sub denumirea de “apă de curățare”. Mai întâi trebuia găsită o vită roșie, fără niciun cusur, și care nu a fost niciodată pusă la muncă, căreia nu-i fusese niciodată pus jugul. Aceasta era sacrificată în mod ritual și apoi rămășițele sale arse în afara taberei. Trebuiau adăugate lemn de cedru, ierburi de isop și lână stracojie pe foc, iar cenușa era depozitată într-un vas ce conținea “apă vie”, adică apă proaspătă. Cu acest amestec erau stropiți cei care deveneau impuri prin contactul cu o persoană decedată. Una din caracteristicile paradoxale ale acestui ritual este că deși curăță pei cei impuri, persoanele care erau implicate în prepararea acestei ape de curățire deveneau la rândul lor impure.

Chiar dacă acest ritual nu a mai fost practicat din vremea Templului, rămâne totuși semnificativ atât prin el însuși, dar și pentru a înțelege ce înseamnă de fapt un *chok*, cuvânt tradus de cele mai multe ori ca “statut”. Alte exemple sunt interdicția de a mânca împreună carne și lactate, purtarea de haine a căror țesătură combină lâna cu inul (*shatnez*) sau semănatul pe același

câmp a două tipuri diferite de cereale (*kilayim*). Au existat numeroase interpretări, foarte diferite, a explicațiilor pentru aceste *chukim*.

Cea mai faimoasă dintre explicații este aceea că un *chok* este o lege a cărei logică nu o putem înțelege. Are sens pentru Dumnezeu, însă nu are explicație pentru noi. Nu putem aspira la acel nivel de înțelepciune cosmică care ne-ar permite să îi înțelegem rostul sau scopul. Sau, așa cum spunea *Rav Saadia Gaon*, este o poruncă dată pentru niciun alt motiv decât de a ne răsplăti pentru îndeplinirea ei.¹

Înțelepții au realizat că, în timp ce ne-evreii ar putea înțelege legile evreiești bazate pe dreptate socială (*mishpatim*) sau rememorarea istoriei (*edot*), comandamente precum interdicția de a amesteca lactate și carne pare irațională și din sfera superstițiilor. *Chukim* erau legi pe care "Satan și celelalte națiuni ale lumii le-ar fi luat în răs."²

Maimoide avea o perspectivă destul de diferită. El considera că nicio poruncă Divină nu era irațională. Presupunând opusul, ar însemna să-l consideri pe Dumnezeu inferior ființelor umane. *Chukim*-urile doar par a fi inexpicabile deoarece am uitat contextul original în care au fost date. Fiecare dintre acestea era o respingere sau o educare împotriva unor anumite practici idolatre. În cea mai mare parte însă, aceste practici au dispărut, aceat fiind motivul pentru care ne este atât de greu să le înțelegem în prezent.³

Cea de-a treia opinie, adoptată de Nahmanide în secolul treisprezece⁴ și articulată ulterior de Samson Raphael Hirsch în secolul nouăsprezece, este că *chukim*-urile erau legi menite să ne învețe despre integritatea naturii. Natura are propriile sale legi, domenii și granițe, a căror încălcare ar însemna pângărirea ordinii create de Divinitate și o amenințare asupra naturii. Astfel că nu amestecăm textile animale (lână) și textile vegetale (în) sau surse animale de viață (lapte) cu moartea animalelor (carne). Cât despre vita roșie, Hirsch spune că acest ritual are scopul de a-i curăța pe oameni de depresia adusă de reamintirea mortalității.

Perspectiva mea este că *chukim*-urile sunt *porunci ce ocolesc intenționat zona rațională a creierului, cortex-ul pre-frontal*. Rădăcina cuvântului *chok* este h-k-k, ce înseamnă "a grava". Scrisul este la suprafață, gravarea este o tăietură mult mai adâncă, ce trece de suprafață. Ritualurile merg mult mai în adâncime față de suprafața minții, și cu un motiv foarte important. Nu suntem ființe complet raționale și putem face greșeli uriașe crezând că suntem. Avem un sistem limbic, o zonă emoțională a creierului. De asemenea, avem un set de reacții extrem de puternice la potențialul pericol, localizat în amigdală, ce ne conduce la a fugi, a încremeni sau a lupta. *Un sistem moral, pentru a fi adecvat condiției umane, trebuie să recunoască natura condiției umane*. Trebuie să răspundă temerilor noastre.

Una dintre cele mai profunde temeri pe care cei mai mulți dintre noi o au este frica de moarte. Așa cum a spus La Rochefoucauld "Nici soarele și nici moartea nu pot fi privite cu ochii larg

¹ Saadia Gaon, *Beliefs and Opinions*, Book III.

² *Yoma* 67b.

³ *The Guide for the Perplexed*, III:31.

⁴ *Commentary to Leviticus 19:19*.

deschiși.” Foarte puțini au explorat moartea și umbra tragică pe care o aduce asupra vieții într-un mod mai profund decât autorul Koheletului (Ecleziastului):

“Căci soarta omului și a dobitocului este aceeași; aceeași soartă îi așteaptă pe amândoi; cum moare unul, așa moare și celălalt, toți au aceeași suflare, și omul nu întrece cu nimic pe dobitoc; căci totul este deșertăciune. Toate merg la un loc; toate au fost făcute din țărână, și toate se întorc în țărână” (Ecl. 3:19-20).

Cunoașterea faptului că va muri îi răpește Koheletului orice semnificație a unui sens al vieții. Nu avem nicio idee ce urmează să se întâmple, după moartea noastră, cu ceea ce am realizat în timpul vieții. Moartea nu ține cont de virtuți: un erou poate muri de tânăr, în timp ce un laș poate ajunge la o vârstă înaintată. Doliul este tragic în moduri diferite. Să îi pierdem pe cei pe care îi iubim, este ca și cum am sfâșia, poate iremediabil, materialul din care este țesută viața noastră. Moartea pângărește în cel mai simplu, evident mod: mortalitatea deschide un abis între noi și eternitatea lui Dumnezeu.

Acestei temeri, existențială și elementară, i se adresează ritualul vitei roșii. Animalul însuși este simbolul cel mai clar al purității vieții animale, neîmblânzită, nedomesticită. Roșu, la fel ca stracojiul lânii, este culoarea sângelui, esența vieții. Cedrul, cel mai înalt dintre copaci reprezintă viața vegetală. Isopul simbolizează puritatea. Toate acestea au fost reduse la cenușă, în foc, o dramatizare puternică a mortalității. Cenușa, la rândul său, a fost dizolvată în apă, simbolizând continuitatea, fluxul vieții, și potențialul pentru renaștere. Corpul moare, însă spiritul dăinuie în continuare. O generație moare, însă o alta se naște. Viețile pot lua sfârșit, dar nu și viața însăși. Cei care vin după noi continuă ceea ce am început, iar noi trăim prin ei. Viața este un izvor nesfârșit și o urmă a noastră este purtată în continuare, spre viitor.

Persoana vremurilor moderne care a experimentat profund și a exprimat ce simțea Koheletul a fost Tolstoi, care a spus această poveste în eseul său *O Confesiune*.⁵ La momentul când l-a scris, având vârsta de cincizeci de ani, deja publicase două dintre cele mai mari romane scrise vreodată *Război și Pace* și *Anna Karenina*. Moștenirea sa literară era în siguranță. Mareția sa era recunoscută universal. Era măritat, avea copii. Avea o avere însemnată. Avea o stare bună de sănătate. Cu toate acestea a fost cuprins de un sentiment al lipsei sensului vieții în fața cunoașterii faptului că vom muri cu toții. A citat Koheletul pe larg. A contemplat sinuciderea. Întrebarea care îl bântuia era: ”Există vreun sens al vieții mele care nu va fi anihilat de moartea inevitabilă care mă așteaptă?”⁶

A căutat un răspuns în știință, însă tot ce i-a spus aceasta este că “în infinitatea spațiului și infinitatea timpului, un număr infinit de mici particule sunt mutate într-o complexitate infinită.” Știința se ocupă de cauze și efecte, nu scop și sens. În final a concluzionat că doar credința religioasă poate salva viața de lipsa de sens. “Cunoștințele raționale, așa cum sunt ele prezentate de către cei învățați și înțelepți, neagă sensul vieții.”⁷ Ceea ce e necesar e ceva diferit de cunoștințe raționale. “Credința este forța vieții. Dacă un om trăiește, el trebuie să creadă în

⁵ Leo Tolstoy, *A Confession and Other Religious Writings*, Penguin Classics, 1987.

⁶ *Ibid.*, 35.

⁷ *Ibid.*, 50.

ceva... Dacă el înțelege iluzia finitului, este obligat să creadă în infinit. Fără credință este imposibil să trăiești.”⁸

De aceea, pentru a depăși impuritatea contactului cu cei morți, trebuie să existe un ritual care să ocolească cunoștințele raționale. Prin urmare, ritualul vitei roșii, prin care moartea este dizolvată în apa vieții, iar cei asupra cărora este presărată devin din nou puri, pentru a putea intra din nou în aceeași incintă cu Shehinah și să restabilească contactul cu eternitatea.

Nu mai avem ritualul vitei roșii și a purificării de șapte zile, însă avem în continuare *shiva*, cele șapte zile de doliu timp în care suntem consoleți de ceilalți și astfel ne reconectăm la viață. Durerea noastră se dizolvă treptat prin contactul cu prietenii și familia, la fel cum cenușa vitei roșii era dizolvată în “apa vie”. Revenim, încă suferind, însă într-o anumită măsură purificați, capabil să facem față vieții din nou.

Cred că ne putem reveni de sub umbra morții dacă ne dăm permisiunea de a fi vindecați de Dumnezeu viații. Pentru a face asta, însă, trebuie să îi ajutăm pe ceilalți. “Un prizonier nu se poate elibera singur din temniță,”⁹ spune Talmudul. Era nevoie de un Kohen care să stropească apa purificării. Este nevoie de cei care ne alină pentru a ne atenua durerea. **Însă credința – credința de la cuvântul *chok*, mai profundă decât gândirea rațională – ne poate ajuta să ne vindecăm de cele mai adânci temeri.**

Shabat Shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks, vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de The Covenant & Conversation Trust

⁸ *Ibid.*, 54.

⁹ *Brachot* 5b.